

JAK VZNIKALA NADACE

1. srpna 1943 jsem jako jedenadvacetiletý mladík absolvoval chemii na Kolumbijské univerzitě. V té době jsem již tři roky profesionálně psal vědeckofantastickou literaturu. Netrpělivě jsem očekával setkání s Johnem Campbellem - redaktorem časopisu Astounding - , kterému jsem do té doby prodal pět povídek. Chtěl jsem mu říci o svém novém nápadu na vědeckofantastickou povídku.

Měla to být historická próza o budoucnosti, která by líčila pád Galaktické Říše. Moje nadšení muselo být nakažlivé, protože Campbell začal být po chvíli stejně vzrušený jako já. Nechtěl, abych napsal pouze jednu povídku. Chtěl, abych napsal sérii povídek, v nichž by byla popsána celá bouřlivá historie tisíců let mezi pádem První Galaktické Říše a vznikem Druhé Galaktické Říše. Všechno mělo stát ve světle nové vědy. 'psychohistorie', kterou jsme s Campbellem důkladně prodebatovali.

První povídka vyšla v květnovém čísle Astoundingu v roce 1942 a druhá v červnovém vydání ve stejném roce. Čtenáři si je okamžitě oblíbili a Campbell se postaral o to, že jsem ještě do konce dekády napsal šest dalších povídek. Povídky byly také čím dál tím delší. První měla pouze dvanáct tisíc slov. Dvě z posledních tří povídek měly každá po padesáti tisíci slovech.

Než skončila dekáda, začal jsem být celou touto sérií unavený, odložil jsem ji a pustil se do jiných věcí. Mezitím však různá nakladatelství začínala pomalu vydávat vázané vědeckofantastické knihy. Jedním takovým nakladatelstvím byla poloprofesionální firma Gnome Press. Ta vydala moji sérii Nadace ve třech svazcích: Nadace (Foundation, 1951); Nadace a Říše (Foundation and Empire, 1952) a Druhá Nadace (Second Foundation, 1953). Tyto tři knihy vstoupily ve známost pod názvem Trilogie Nadace (The Foundation Trilogy). Knihy se neprodávaly příliš dobře, protože Gnome Press neměl kapitál na reklamu a podporu jejich prodeje. Neměl jsem žádné kritiky a nedostal jsem ani honorář.

Na počátku roku 1961 mi můj tehdejší nakladatel v Doubleday Timothy Seldes řekl, že obdržel od zahraničního nakladatele žádost o opětovné vytištění knih Nadace. Protože tyto knihy nebyly vydány v Doubleday, předal žádost mně. Pokrčil jsem rameny: „Nemám zájem, Time. Nedostávám za ty knihy peníze.“

Seldes byl šokován a začal okamžitě vyřizovat získání práv od nakladatelství Gnome Press (které mezitím zaniklo) a v srpnu toho roku se knihy Nadace spolu s knihou Já robot (1, Robot) staly majetkem nakladatelství Doubleday.

Tehdy se série Nadace odlepila od země a začala přinášet stále vyšší honoráře. Doubleday vydalo Trilogii v jednom svazku a distribuovalo ji přes Klub vědeckofantastické knihy (Science Fiction Book Club). Série Nadace se díky tomu stala neobyčejně známou.

V roce 1966 na Světové vědeckofantastické konferenci (World Science Fiction Convention), která se konala v Clevelandu, byli fanoušci požádáni, aby hlasovali v kategorii „Nejlepší série všech dob „. Bylo to poprvé (a zatím naposledy), kdy byla tato kategorie zastoupena v nominaci na Hugovu cenu. Trilogie Nadace cenu vyhrála, což ještě zvýšilo její popularitu.

Fanoušci mě stále více žádali, abych ve své řadě pokračoval. Odmítal jsem to zdvořile, ale rázně. To, že tato série dokázala zaujmout lidi, kteří v době, kdy jsem ji začal psát, ještě nebyli na světě, mě však fascinovalo.

Nakladatelství Doubleday přistupovalo k přáním fanoušků daleko vážněji než já. Lidé z Doubleday se sice mému požadavku dvacet let přizpůsobovali, ale protože intenzita i počet žádostí stále narůstaly, ztratili nakonec trpělivost. Roku 1981 mi řekli, že další román Nadace napsat prostě musím, a aby mi tento požadavek zpříjemnili, nabídli mi smlouvu s desetinásobkem mé obvyklé zálohy.

Nervózně jsem přikývl. Od doby, kdy jsem napsal příběh Nadace, uplynulo již dvaatřicet let a teď mě žádali, abych napsal další, sto čtyřicet tisíc slov dlouhý (tj. dvakrát více, než měl kterýkoliv předešlý samostatný příběh). Znovu jsem si přečetl Trilogii Nadace a s vyhrnutými rukávy se pustil do práce.

Čtvrtá kniha zmíněné série, Na hranicích Nadace (Foundation's Edge), byla vydána v říjnu 1982, načež se stala velice zvláštní věc. Objevila se okamžitě na seznamu bestsellerů časopisu New York Times a zůstala na něm k mému velkému úžasu celých pětadvacet týdnů. Nic takového se mi nikdy předtím nestalo.

Nakladatelství Doubleday se mnou okamžitě uzavřelo smlouvu na další romány a já jsem napsal dva, které byly částí jiné série - Románů o robotech (The Robot Novels). - A pak nadešel čas, abych se vrátil k Nadaci.

Napsal jsem tedy román Nadace a Země (Foundation and Earth), který začíná právě tam, kde román Na hranicích Nadace skončil, a to je kniha, kterou máte právě teď v rukou. Možná by bylo užitečné, kdyby jste si Na hranicích Nadace zběžně prošli, čistě pro osvěžení paměti, ale nutné to není. Nadace a Země je samostatné dílo. Doufám, že se vám bude líbit.

ISAAC ASIMOV, New York City, 1986

Galaktická Říše trvá už tisíciletí. Geniální vědec Hari Seldon dospívá k poznatku, že přichází epocha barbarství, která potrvá třicet tisíc let Seldon vynalezl novou vědu dovolující neomylně a s

matematickou přesností předvídat vývoj společnosti, a která umožňuje historii manipulovat předem programovanými zásahy. Založí proto Nadaci, psychohistorickou instituci, která má dobu temna zkrátit a položit základy nové Galaktické Říše...

PSYCHOHISTORIE... *Gaal Dornick, bez použití matematických pojmů, definoval psychohistorii jako odvětví matematiky, které se zabývá reakcemi lidských konglomerátů na neustále působící sociální a ekonomické podněty.*

...Při těchto definicích se mlčky předpokládá, že lidský konglomerát, o který se jedná, je dostatečně rozsáhlý, aby mohl být podroben efektivnímu statistickému zpracování. Potřebná velikost takového konglomerátu může být určena pomocí První Seldonovy věty, která... Dalším nezbytným předpokladem je, aby si lidský konglomerát sám o sobě nebyl vědom psychohistorické analýzy, aby jeho reakce byly skutečně nahodilé...

Základem veškeré efektivní psychohistorie je osvojení Seldonových funkcí, které jsou vyjádřením vlastností, odpovídajících vlastnostem takových sociálních a ekonomických sil jako...

ENCYCLOPEDIA GALACTICA

Proces /alespoň Gaal to za proces považoval, i když to z právního hlediska pramálo připomínalo promyšlené metody výslechu, o kterých kdysi četl/ netrval dlouho. Probíhal právě třetí den. A přece už se Gaal nedokázal ve vzpomínkách vrátit dostatečně daleko, aby postihl jeho začátek.

Jeho osobně jen trochu oťukávali. Zbraně těžkého kalibru zkoušeli na samotném doktoru Seldonovi. Hari Seldon se tím ovšem nenechal vyvést z míry. Pro Gaala představoval jediný pevný bod, který mu zbýval na celém světě. Publikum nebylo početné a pocházelo výhradně z řad baronů Říše. Jednání probíhalo s vyloučením tisku a veřejnosti a bylo sotva pravděpodobné, že by větší počet nezúčastněných vůbec věděl, že je proces proti Seldonovi veden. Atmosféra se vyznačovala bezvýhradným nepřátelstvím vůči obžalovaným.

Pětice členů Výboru pro veřejnou bezpečnost seděla za vyvýšeným stolem. Na sobě měli uniformy v barvě zlata a šarlatu a na hlavách zářící přiléhavé čapky z plastiku jakožto odznak svého soudcovského úřadu. Uprostřed seděl Vrchní komisař Linge Chen. Tak mocného pána Gaal ještě nikdy neviděl, a tak ho s intenzívním zájmem sledoval. Během celého procesu Chen skoro nic neřekl. Dával tím jasně najevo, že přemíra řečí je pod jeho důstojnost.

Advokát Výboru nahlédl do svých poznámek a vyšetřování pokračovalo, Seldon byl přítom stále na lavici svědků.

Dotaz: No tak, doktore Seldone. Kolik lidí se momentálně podílí na projektu, v jehož čele stojíte?

Odpověď: Padesát matematiků.

D: Včetně doktora Gaala Dornicka? O: Doktor Dornick je padesátý první.

D: Takže je jich padesát jedna. Pátřejte ve své paměti, doktore Seldone. Možná že je jich padesát dva nebo padesát tři. Nebo snad ještě víc?

O: Doktor Dornick dosud oficiálně nevstoupil do mé organizace. Až se tak stane, potom bude mít padesát jedna členů. Teď jich je, jak už jsem řekl, padesát.

D: Není jich třeba něco ke sto tisícům? O: Matematiků? To ne.

D: Já jsem neřikal matematiků. Je jich sto tisíc: ve všech oborech?

O: Pokud jde o všechny obory, pak může vaše hodnota odpovídat skutečnosti.

D: Že může? Já říkám, že odpovídá. Tvrdím, že počet lidí zúčastněných na vašem projektu dosahuje čísla devadesát osm tisíc pětset sedmdesát dva.

O: Myslím, že počítáte ženy a děti.

D: /zvýšeným hlasem/ Obsahem mého tvrzení je devadesát osm tisíc pět set sedmdesát dva jednotlivců. K čemu ty vytáčky?

O: Já ta čísla uznávám.

D: /nahlížeje do svých poznámek/ Teď toho na chvíli necháme a pustíme se do další záležitosti, kterou jsme už dopodrobna probírali. Jestlipak byste nám, doktore Seldone, zopakoval své úvahy o budoucnosti Trantoru.

O: Řekl jsem a také to zopakuji, že za nějakých pět set let, bude Trantor ležet v troskách.

D: Nepokládáte své tvrzení za neloajální?

O: Ne. Vědecká pravda je nadřazena loajálnosti či neloajálnosti.

D: Jste tedy přesvědčen, že vaše tvrzení vyjadřuje vědeckou pravdu?

O: Ano.

D: Na základě čeho?

O: Na základě psychohistorické matematiky. D: Můžete dokázat, že tato matematika platí? O: Pouze jinému matematikovi.

D: /s úsměvem/ Vy tedy tvrdíte, že vaše pravda je natolik skryté podstaty, že přesahuje možnosti chápání normálního člověka. Připadá mi, že by pravda měla být jasnější než to, co předkládáte, méně tajemná a přístupnější mysli.

O: Pro mysl některých lidí není ničím složitým. Fyzika přenosu energie, kterou známe jako termodynamiku, byla jasná a pravdivá po celou lidskou historii už od dob mýtů, a přece se ještě dnes najdou lidé, kteří by pokládali za nemožné vymyslet motor. Najdou se i lidé s vysokou inteligencí. Pochybuji, že by vzdělání členové Výboru...

V tu chvíli se jeden z členů Výboru naklonil k advokátovi. Nebylo slyšet, co říká, ale v sípání jeho hlasu zazněl drsný tón. Advokát zrudl a Seldona přerušil.

D: Doktore Seldone, nejsme tady proto, abychom poslouchali nějaké proslovy. Budeme vycházet z předpokladu, že jste nám podal jasné vysvětlení. Dovolte, abych vám připomněl, že tím předpovídáním katastrofy, jste chtěl možná otřást důvěrou veřejností ve vládu Říše, abyste toho využil k dosažení vlastních cílů.

O: To není pravda.

D: Dovolte, abych vám připomněl, že chcete tvrdit, že časový úsek předcházející takzvanému zhroucení Trantoru bude naplněn nepokojí různého druhu.

O: Přesně tak.

D: A už jen tím, že ty zmíněné věci předpovídáte, doufáte, že je uvedete v život, a že potom budete mít k dispozici stotisícovou armádu.

O: Především to tak není. A kdyby bylo, vyšetřování prokáže, že mužů ve vojenském věku je sotva deset tisíc a nikdo z nich nemá bojový výcvik.

D: Jste snad agent působící v zájmu někoho jiného?

O: Nikdo mě neplatí, pane advokáte.

D: Skutečně na tom nemáte osobní zájem? Sloužíte vědě?

O: Přesně tak.

D: Potom nám povězte jak, doktore Seldone, je možné změnit budoucnost?

O: Pochopitelně. Tato soudní síň během několika příštích hodin může ale nemusí vylétnout do povětří. Kdyby k tomu došlo, budoucnost by se nepochybně změnila, pokud jde o nějaké méně významné stránky.

D: Doktore Seldone, vy nás vodíte za nos. Je možné změnit celkové dějiny lidského rodu?

O: Ano.

D: Snadno?

O: To ne. Pouze s krajními obtížemi.

D: A proč?

O: Psychohistorická tendence vývoje planety plné lidí v sobě zahrnuje obrovskou setrvačnost. Aby mohlo dojít k její změně, musí se střetnout s něčím, co bude disponovat podobnou setrvačností. Buď se to musí týkat stejného počtu lidí nebo, kdyby těch lidí bylo poměrně málo, muselo by se počítat s ohromnou časovou náročností. Je vám to jasné?

D: Myslím, že ano. Zhroucení Trantoru nemusí nastat, pokud se ohromné množství lidí rozhodne jednat tak, aby k němu nedošlo.

O: Máte pravdu.

D: Třeba i sto tisíc lidí"

O: To ne, pane advokáte. To je příliš málo.

D: Víte to jistě?

O: Vezměte v úvahu, že Trantor má přes čtyřicet miliard obyvatel. Dále vezměte v úvahu, že tendence vedoucí k jeho zhroucení není jen věcí samotného Trantoru, ale Říše jako celku, a že počet obyvatel Říše představuje skoro trilión lidských bytostí.

D: Aha. Snad by tedy takový trend mohlo změnit sto tisíc lidí, kdyby se o to oni a jejich potomci usilovně snažili pětset let?

O: To bohužel ne. Pětset let je příliš krátká doba.

D: Ach tak. V tom případě nám, doktore Seldone nezbyvá než vystačit se závěry, které se dají vyvodit z toho, co jste řekl. V rámci svého projektu jste shromáždil sto tisíc lidí. Ti během pětiset let nedokážou změnit budoucnost Trantoru. Jinými slovy, ať dělají cokoli, zkáže Trantoru zabránit nemohou.

O: Bohužel máte pravdu.

D: A na druhé straně těch vašich sto tisíc nemá být použito k nějakým nezákonným cílům,

O: Přesně tak.

D: /pomalu a s pocitem uspokojení/ V tom případě, doktore Seldone - a teď, pane, dávejte velice dobrý pozor, protože chceme slyšet uváženou odpověď, jakému cíli slouží těch vašich sto tisíc?

Advokátův hlas získal na pronikavosti. Nastražil svoji léčku, zahnal Seldona do kouta, rafinovaně ho zbavil jakékoli možnosti odpovědět.

Při jeho slovech v místnosti zesílil šum hovoru, který se přehnal šikem šlechty v publiku a zasáhl i řadu členů Výboru. Ve svém zlatě a šarlatu se nakláněli jeden k druhému, jedině s jejich šéfem to nehnulo.

Také Hari Seldon zůstal bez hnutí. Vyčkával, až se ten hlahol utiší.

O: K tomu, aby důsledky té zkázy snížili na minimum.

D: Co máte konkrétně na mysli?

O: Vysvětlení je prosté. Nadcházející zkáza Trantor není sama o sobě věcí, která by ve schématu vývoje lidstva stála odděleně. Bude vyvrcholením náročného dramatu, které začalo před staletími a jehož tempo neustále roste. Teď, pánové, hovořím o postupujícím rozkladu a pádu Galaktické Říše.

Šum se teď změnil v monotónní řev. Advokát, jehož nebrali na vědomí, už křičel: „Vy tedy otevřeně prohlašujete, že...“, a ustal, protože výkřiky z publiku, jako „Vlastizrada!“ svědčily o tom, že bylo dosaženo cíle, aniž by bylo třeba protivníka zpracovávat.

Vrchní komisař pomalu zvedl kladívko a nechal je dopadnout. Znělo to jako lahodný zvuk gongu. Když se vytratila jeho ozvěna, utichly také řeči v publiku. Advokát se zhluboka nadechl.

D: /teatrálně/ Uvědomujete si, doktore Seldone, že hovoříte o Říši, která trvá dvanáct tisíc let, přežila všechny rány osudu v průběhu celých generací, a za níž stojí láska a ušlechtilé touhy kvadrilionu lidských bytostí?

O: Uvědomuji si, jak současný stav, tak i minulou historii Říše. Aniž bych se chtěl někoho dotknout, musím přiznat, že o těch věcech vím mnohem víc než kdokoli jiný v této místnosti.

D: A předpovídáte její zhroucení?

O: K takové předpovědi dospěli matematici. Nepronáším žádné morální soudy. Mě osobně ty vyhlídky rmoutí. I kdybychom připustili, že Říše je něco špatného /a tento úsudek nevyslovuji/, stav anarchie, který bude následovat po jejím pádu, bude horší. A právě proti tomu stavu anarchie se můj projekt zavázal bojovat. Pád Říše je ovšem, pánové, věcí ohromných rozměrů a není snadné se mu postavit. Je zákonitým důsledkem zvyšující se byrokracie, poklesu iniciativy, utvrzení kastovníctví, potlačení zvědavosti - a celé řady dalších faktorů. Trvá to, jak jsem řekl, celá staletí, a je to pohyb natolik mocný a grandiózní, že se už nedá zastavit.

D: Není snad každému jasné, že Říše je stejně silná jako kdykoli předtím?

O: Zdání síly nás obklopuje ze všech stran. Zdálo by se, že potrvá na věky. Jenomže, pane advokáte, ztrouchnivělý kmen stromu působí dojem své někdejší síly přesně do chvíle, kdy ho nápor vichru rozlomí vedví. Už teď si vichr hvízdá ve větvích Říše. Zkuste vnímat sluchem psychohistorie a uslyšíte, jak to skřípe.

D: /nejistě/ Doktore Seldone, my tady nejsme, abychom poslali...

O: /pevně/ Říše zanikne a s ní i všechno dobré, co s ní bylo spjato. Bude upadat vědění, které shromáždila, zanikne i řád, který nastolila. Hvězdné války budou bez konce, nastane úpadek mezihvězdného obchodu, obyvatelstva bude ubývat, světy ztratí spojení s hlavním tělesem Galaxie...a tak to zůstane.

D: /přiškrčeným hlasem uprostřed nesmírného ticha/ Navěky?

O: Psychohistorie, která dokáže předpovědět pád, se může vyslovit i pokud-jde o následující období temna. Říše, jak již bylo, vážení pánové, řečeno, -trvá dvanáct tisíc let. Období temna, které má přijít, nebude trvat dvanáct, ale třicet tisíc let. Povstane Druhá říše, ale mezi ní a naší civilizací bude stát tisíc generací trpícího lidstva. Proti tomu musíme bojovat.

D: /když se poněkud vzpamatoval/ Vy si odporujete. Předtím jste říkal, že nedokážete zabránit zkáze Trantor a tudíž, dejme tomu *pádu...takzvanému* pádu Říše.

O: Já teď netvrdím, že pádu dokážeme zabránit. Ale ještě není tak pozdě, abychom nemohli zkrátit následné bezvládní. Pánové, pokud mé skupině bude dovoleno jednat, bude možné omezit trvání anarchie na pouhé jedno tisíciletí. Nalézáme se v choulostivém dějinném okamžiku. Ohromné kvantum událostí, které se na nás řítí, -je nutné trochu - jenom trochu - odchýlit z jejich směru. Nemůže to být příliš, ale snad to postačí k tomu, aby bylo z lidských dějin odstraněno dvacet devět tisíc let strádání.

D: Jak toho chcete dosáhnout?

O: Tak, že zachráníme vědění lidského rodu. Souhrn lidského poznání přesahuje možnosti kteréhokoli jedince, kteréhokoli tisíce lidí. Se zánikem naší sociální struktury se věda rozpadne na tisíc kousků. Jednotlivci budou znát mnohé z nesmírně malých oblastí toho, co je možné znát. Sami o sobě budou bezmocní a zbyteční. Kousky vědění, postrádající smysl, nebudou předávány dál. Ztratí se během generací. Ale když my teď sestavíme obrovský souhrn *veškerých* poznatků, ty se pak nikdy neztratí. Generace, které přijdou po nás, z nich budou vycházet a nebudou je muset znovu objevovat. Jedno tisíciletí zastane dílo, které by jinak trvalo třicet tisíc let.

D: To všechno...

O: Celý můj projekt, mých třicet tisíc mužů se svými ženami a dětmi, se věnuje přípravě díla *Encyclopedia galactica*. Během svého života ji nedokončí. Já se pořádně nedožiju ani jejího počátku. Ale než nastane pád Trantor, bude Encyklopedia hotová a její exemplář bude zastoupen v každé větší knihovně Galaxie.

Vrchní komisař zvedl kladívko a nechal je dopadnout. Hari Seldon opustil lavici svědků a tiše usedl vedle Gaala.

Usmál se na něj a řekl: „Jak se vám líbilo to představení?“ Gaal odpověděl: „Pěkně jste je převezl. Ale co bude dál?“ „Odročí jednání a pokusí se uzavřít se mnou soukromou dohodu.“

„Jak to víte?“

Seldon mu odpověděl: „Řeknu to na rovinu. Nevím. To záleží na Vrchním komisaři. Sledoval jsem ho dlouhé roky. Pokoušel jsem se analyzovat jeho konání, ale to víte, jak riskantní je zavádět rozmary jednotlivce do psychohistorických rovnic. Přesto se ale netajím jistými nadějemi.“

Galaktická Říše prožívala svůj pád.

Byla to obrovská Říše, zahrnující milióny světů, která se v úžasné dvojité spirále, před stavující Mléčnou dráhu, táhla od konce tvořeného jedním ramenem ke konci ramene druhého. Také její pád byl něčím obrovským - a neproběhl ze dne na den, protože měl být věci dalekosáhlého významu.

Její pád trval staletí, nežli si jeden člověk vážně uvědomil, že se už dávno stal skutečností. Tím člověkem byl Hari Seldon, muž, který představoval jediný záblesk tvůrčího úsilí, přežívající uprostřed stupňujícího se rozkladu. Rozvinul vědu zvanou psychohistorie, kterou dovedl na vrchol jejích možností.

Předmětem zájmu psychohistorie nebyl člověk, ale zástupy lidí. Byla to věda o masách, o masách čítajících miliardy jedinců. Reakce na podněty dovedla předpovědět asi s takovou přesností, s jakou by věda méně významná dospěla k předpovědi odrazu koule v kulečnicku. Reakce jednotlivce se pomocí známých matematických postupů předpovědět nedaly, reakce miliardy je ovšem něco úplně jiného.

Hari Seldon vyhodnotil sociální a ekonomické tendence doby, sledoval průběh vzniklých křivek a předvídal pokračující a neustále se zrychlující pád civilizace. A také to, že musí uplynout třicet tisíc let, než bude možné, aby z trosk povstala nová Říše, která by bojovala o svou existenci.

Na zastavení toho pádu bylo příliš pozdě, nebylo však příliš pozdě na zkrácení nadcházející epochy barbarství. Seldon založil dvě Nadace na 'opačných koncích Galaxie', jejich umístění bylo zvoleno tak, aby za jedno krátké tisíciletí došlo k takové kombinaci a propojení událostí, která by je donutila k vytvoření silnější a trvalejší Druhé Říše, jejíž vznik by na sebe nedal dlouho čekat.

Nadace (Gnome Press 195) vyprávěla příběh jedné z těchto Nadací během prvních dvou staletí jejího života.

Začínala jako kolonie fyziků na Termínu, na planetě ležící na samém konci jednoho ze spirálních ramen Galaxie. Žili tam odděleni od zmatku vládnoucího v Říši, pracovali jako kompilátoři všeobecného přehledu vědění, knihy zvané Encyclopedia Galactica, aniž by si byli vědomi hlubšího poslání, jaké jim ve svých plánech svěřil Seldon, který v té době už nebyl naživu.

S postupujícím úpadkem Říše se její vnější oblasti dostaly do područí nezávislých 'králů'. Ti také ohrožovali Nadaci. Ta si však díky tomu, že pod vedením svého prvního starosty, Salvora Hardina, vyvolávala rozbroje mezi bezvýznamnými panovníky, uchovala svou nepřilíš pevnou nezávislost. Jako jediní vlastníci atomové energie uprostřed světů, které přicházely o své odborné znalosti a musely se vrátit k uhlí a naftě, dokonce získali převahu. Pro okolní království se Nadace stala centrem jejich 'náboženství'.

Když Encyklopedie ustoupila do pozadí, Nadace si pomalu vybudovala hospodářství založené na obchodu. Její Kupci obchodující s atomovým zbožím natolik solidním, že by s ním nemohla soupeřit ani Říše v dobách své největší slávy, pronikali Periferií na vzdálenost stovek světelných let.

Za vlády Hobera Mallowa, prvního z Kupeckých knížat, rozvinuli metody vedení války ekonomickými prostředky do té míry, že porazili republiku Korell, přestože tento svět měl podporu jedné z okrajových provincií patřící k tomu, co ještě zbývalo z Říše.

Když se těch dvě stě let chýlilo ke konci, Nadace byla nejmocnějším státem Galaxie, s výjimkou pozůstatků Říše, která při svém soustředění v centrální třetině Mléčné dráhy dosud ovládala tři čtvrtiny obyvatelstva a bohatství vesmíru.

Zdálo se tedy nevyhnutelné, že příštím nebezpečím, kterému Nadace bude muset čelit, se stane poslední zoufalé vzepětí umírající říše.

Je třeba uvolnit cestu zápasu mezi Nadací a Říší.

První Nadace se svojí rozvinutou vědou si podmanila barbarské planety, které ji obklopovaly. Čelila anarchistickým Warlordům, kteří se odštěpili od umírající Říše a porazila je. Bojovala se zbytkem Říše samotné, s jejím posledním silným imperátorem a jejím posledním silným generálem a porazila je. Pak musela čelit něčemu, co Hari Seldon nemohl předvídat, drtící síle jediné lidské bytosti, mutanta. Tvor známý jako Mezek se neradil se schopností modelovat lidské emoce a tvarovat jejich myšlení. Svě nejostřejší odpůrce přeměnil v oddané služebníky. První Nadace padla a Seldonovo schéma leželo v troskách.

Zůstala však Druhá Nadace, cíl všeho pátrání. Mezek ji musí najít, aby jeho dobytí Galaxie bylo úplné. Ale kde je? To nikdo neví.

Toto je tedy historie pátrání po Druhé Nadaci!

Bylo to téměř před čtyřmi stoletími, kdy První Galaktická Říše upadala a chromla, což předcházelo konečné smrti a kdy muž jménem Hari Seldon předvídal blížící se konec. Prostřednictvím psychohistorie, jejíž matematická složitost byla už dávno zapomenuta,

(Na chvíli se zastavila a váhala. Byla si jistá, že složitost se píše jinak, než to bylo napsáno. Ale dobrá, stroj se přece nemůže mýlit...)

on a muži, kteří s ním spolupracovali, byli schopni předpovědět průběh sociálních a ekonomických obtíží, které vzniknou v Galaxii. Bylo v jejích možnostech uvědomit si, že ponechána sama sobě se Říše rozpadne a poté nastane třicet tisíc let dlouhé období chaosu a anarchie, než bude ustavena Říše nová.

Bylo příliš pozdě na to, aby mohli zabránit pádu, ale bylo ještě možné zkrátit období chaosu. Plán byl rozpracován tak, aby pouhé tisíciletí dělilo Druhou Říši od První. My nyní ukončujeme čtvrté století tohoto tisíciletí, mnohé generace žily, žijí, umírají a Plán se zatím pomalu naplňuje.

Hari Seldon založil dvě Nadace na opačných koncích Galaxie, takovým způsobem a za takových podmínek, které měly předpoklady pro nejlepší matematické řešení psychohistorického problému. Jedna z nich, *naše* Nadace, založená zde na Termínu, soustřeďovala poznatky fyzikálních věd Říše a jejich prostřednictvím byla schopna odolávat útokům barbarských království z okrajů Říše, které se odštěpily a staly nezávislými.

Nadace byla vskutku schopná dobýt tato jepičí království zpět díky vůdcovství několika moudrých a statečných mužů, jako byli Salvor Hardin a Hober Mallow, kteří uměli inteligentně rozluštit Plán a provést naši zemi všemi

(Napsala by zde opět složitostmi, ale rozhodla se to podruhé neriskovat)

nástrahami. Naše planety ještě dnes ctí jejich památku, přestože to bylo před staletími.

Konečně, Nadace ustavila obchodní systém, kterým kontrolovala velké oblasti Siwennijské a Anacreonské části Galaxie a dokonce porazila zbytky staré Říše i s jejím posledním velkým generálem Belem Riosem. Zdálo se, že nic nemůže zastavit uskutečňování Seldonova plánu. Každá krize, kterou Seldon naplánoval, přišla v ten určitý čas a byla vyřešena a s každým jednotlivým řešením se Nadace posouvala obřími kroky směrem k Druhé Říši a míru.

A pak,

(Její dech se zkrátil v tomto okamžiku a ona syčivě cedila slova mezi zuby, přepisovač je však jednoduše zapisoval, nevzrušeně a půvabně.)

jako poslední pozůstatek mrtvé První Říše, jako jediný vojenské služby neschopný diktátor, vládnoucí nad úlomky a zbytky upadajícího kolosu

(Získala tuto frázi z trháku, který viděla minulý týden na videu, ale stará slečna Erlkingová neposlouchala nic kromě symfonií a přednášek, takže to určitě nebude znát.)

přišel Mezek.

S tímto podivným mužem Plán nepočítal. Byl mutant, jehož narození nemohlo být předpovězeno. Měl zvláštní a tajemnou moc řídit a ovládat lidské emoce a tímto způsobem mohl každého přizpůsobit své vlastní vůli. S rychlostí, která bere dech, se stal dobyvatelem a stavitelem Říše, dokud nakonec neporazil Nadaci jako takovou.

Ale přesto všeobecnou nadvládu nikdy nezískal, protože při svém prvním násilném výpadu byl zastaven moudrostí a odvahou jedné velké ženy,

(Nyní tu byl opět starý problém. Otec bude trvat na tom, že nikdy nepodá důkaz, že by ona byla vnučkou Bayty Darellové. A přitom každý věděl, že právě Bayta byla tou největší ženou, která kdy žila. To ona zastavila Mezka pouhýma rukama.)

jejíž pravdivý příběh je vcelku znám jen velmi málo. (Hle! Kdyby to četla před třídou, toto poslední by řekla zastřeným hlasem a někdo by se určitě zeptal, jaký je ten pravdivý příběh a pak - nu, nemohla by neřici pravdu, kdyby se jí ptali, že? A v duchu už rychle promýšlela, jak složitě a s výmluvnou přesvědčivostí zakormidluje k otázce otcova původu.)

Po pěti letech absolutistické vlády nastala další změna, jejíž zdůvodnění není známo, Mezek se vzdal všech svých dalších dobovačských plánů. Jeho posledních pět let bylo lety osvíceného krutovládců.

Někteří tvrdí, že Mezкова změna byla způsobena intervencí Druhé Nadace. Avšak nikdo zatím neobjevil přesné místo, kde se tato Nadace nachází, ani nikdo nezná její přesnou funkci, zůstává tedy tato teorie nepodložena.

Od té doby, co Mezek zemřel, se už vystřídaly celé generace. Jaká tedy bude budoucnost poté, co přišel a zase odešel? Přerušil Seldonův plán a zdálo se, že ho rozbil na kusy, a přesto, jakmile zemřel, Nadace opět roste, jako nova z mrtvého prachu umírající hvězdy.

(To ji samotnou dojalo.)

A opět je planeta Terminus sídlem centra obchodní federace, která je téměř tak velká a tak bohatá jako před dobytím, a přitom ještě více mírumilovná a více demokratická.

Je toto vše naplánováno? Žije ještě Seldonův velký sen a zformuje se nakonec už za šest set let Druhá Galaktická Říše? Já osobně věřím, že ano, protože

(Toto byla důležitá pasáž. Slečně Erlkingová vždy vpisovala velkým šerednými červenými škrábanci: 'Ale toto je pouze popisné. Jaký je váš osobní názor? Myslete! Vyjádřete sebe! Pronikněte do svých vlastních duší!' Pronikněte do svých vlastních duší. Kolik toho *ona* věděla o duši, se svým kyselým obličejem, který se nikdy v životě neusmál...)

ještě nikdy nebyla politická situace tak příznivá. Stará Říše je zcela mrtvá a období Mezkovy vlády ukončilo éru vojenských diktátorů, která mu předcházela. Většina okolních oblastí Galaxie je civilizována a je naplněna mírem.

Navíc vnitřní zdraví Nadace je lepší než kdy předtím. Despotické časy ještě před dobytím, časy dědičných starostů uvolnily místo pravidelně konaným demokratickým volbám. Nejsou už dále žádné disidentské světy nezávislých obchodníků, neděje se žádné další bezpráví, není tu nic, co by narušovalo stabilitu federace, nic z toho, co je obvyklé, když je tak velký majetek shromážděn v rukou pouze několika jedinců.

Není tedy žádný důvod obávat se neúspěchu, pokud není pravda, že Druhá Nadace představuje nebezpečí. Ti, kteří si toto myslí, nemají pro své tvrzení žádný důkaz, jsou to pouze neurčité obavy a pověry. Myslím, že naše důvěra v sebe samé, v náš národ a ve velký Plán Hari Seldona by měla vyhnat z našich srdcí a myslí všechny nejistoty a (Hmmm-m. Toto bylo strašně sentimentální, ale něco takového se na konci očekává.)

jak já tvrdím...“

SELDONUV PLÁN

MATEMATIKA *Syntéza počtu n -proměnných a n -rozměrové symetrie je základ toho, co Seldon jednou nazval „moje malá algebra lidskosti“...*

Encyclopedia Galactica

Vemte si nějaký prostor!

Kde tento prostor leží, není momentálně důležité. Úplně stačí říci, že je pravděpodobné, že v tomto prostoru více než kde jinde existuje Druhá Nadace.

V tomto prostoru byla po staletí pěstována ryzí věda a přesto nevynalezla nic tak důvtipného, co by jí během tisíciletého trvání zrovnoprávnilo. Byla to věda, která se zabývala pouze matematickými koncepcemi, a to takovým způsobem, který byl podobný spekulacím v dávných dobách, v těch primitivních prehistorických dnech, kdy teprve vznikaly technologie a Člověk ještě žil na své jediné, nám dnes neznámé planetě.

V tomto prostoru, chráněném duševními schopnostmi až dosud nenapadnutelnými sdruženými silami zbytku Galaxie, byl Prvotní Zářič, který udržoval všechno to podstatné ze Seldonova plánu.

A pak byl v tomto prostoru ještě jeden muž - První Mluvčí. Byl v pořadí dvacátý vrchní dozorce Plánu a jeho titul neskrýval nic hlubšího než to, že na shromáždění vůdců Druhé Nadace promluvil jako první.

Jeho předchůdce porazil Mezka, ale trosky této obrovské bitvy zatarasily cestu Plánu. Už dvacet pět let se on a jeho správa snažili přinutit zbytek Galaxie, hloupé lidské bytosti, aby se vrátily k této cestě. Byl to strašlivý úkol...

První Mluvčí vzhlédl k otevřeným dveřím. Zatímco v opuštěné místnosti rozvažoval o posledním čtvrt století, o úsilí, které nyní pomalu a nevyhnutelně směřovalo k dosažení svého vrcholu, zatímco byl takto zaměstnán, jeho mysl již byla zaujata očekáváním nově příchozího. Nějakého studenta, jednoho z těch, kteří to eventuálně mohli všechno převzít.

Mladý muž stál nerozhodně ve dveřích, takže První Mluvčí k němu musel dojít, vzít ho kolem ramen a přátelsky ho vtáhnout dovnitř.

Student se ostýchavě usmál a První Mluvčí na to reagoval: „Nejdřív vám musím povědět, proč jste zde.“

Seděli proti sobě na opačných stranách stolu. Ani jeden z nich nemluvil tak, aby mohl být v Galaxii poznán někým, kdo sám není členem Druhé Nadace.

Řečí se vlastně člověk naučil nedokonale přenášet své myšlenky a pocity. Vytvářením libovolných zvuků a kombinacemi zvuků začal vyjadřovat určité duševní zbarvení, a tak rozvíjel metodu komunikace - vzhledem k její nemotornosti a těžkopádnosti však degeneroval a všechna jemnost mysli přešla na pouhou primitivní hrdelní signalizaci.

A důsledky, budeme-li je sledovat hlouběji a hlouběji nás zavedou k tomu, že všechno dosud známé lidské utrpení pramení z toho, že nikdo v historii Galaxie až na Hari Seldona a několik málo těch, kteří přišli po něm, neuměl opravdu porozumět druhému. Každý člověk žije za neproniknutelnou stěnou husté mlhy, uvnitř které

není nikdo jiný kromě něho. Občas se z hloubek vynořují signály, které říkají, že tam někde je ještě někdo jiný, takže tápou jeden k druhému. Ale přesto se nikdy nepoznali, nemohli si porozumět a neodvažovali se si důvěřovat. Už od dětství cítili hrůzu a nejistotu této nepřekonatelné izolace - byl zde plíživý strach lidí ze sebe navzájem, neurvalá dravost mezi nimi.

Po desítky tisíc let klopýtali a trmáceli se bahnem a zadržovali svá vědomí, která byla v podstatě přizpůsobena k přátelství.

Člověk se instinktivně snažil najít cestu ven z omezenosti lidské řeči. Sémantika, symbolická logika, psychoanalýza to vše byly vynálezy, které mohly řeč buď zdokonalit, anebo se jí mohly vyhnout.

Psychohistorie se vyvinula z vědy o duši, byla její konečnou matematizací, která byla nakonec úspěšná. Rozvoj matematiky byl nezbytný k pochopení nervové fyziologie a elektrochemie nervového systému, což potom přirozeně vedlo, *muselo* vést, až k poznání nukleárních sil a poprvé se tak podařilo skutečně rozvinout psychologii jako vědu a přenesením psychologické znalosti jedince na skupinu došlo také k matematizaci sociologie.

Rozsáhlé skupiny, miliardy, které žily na planetách, trilióny žijící v Sektorech, kvadrilióny žijící v celé Galaxii se staly ne pouhými lidskými bytostmi, ale obrovskými silami, se kterými se dalo statisticky pracovat - na základě toho Hari Seldon uviděl nevyhnutelnou budoucnost a mohl tak vytvořit svůj Plán.

Ty samé základní poznatky o duši, které Seldona přivedly k vytvoření Plánu, způsobily to, že při dialogu se Studentem nemusel První Mluvčí používat slova.

Každá reakce na podnět, jakkoli slabý, byla dokonale zachycena ve všech svých nepatrných obměnách a proudech, které běžely v mysli toho druhého. První Mluvčí neuměl cítit obsah studentových emocí instinktivně tak, jako to uměl Mezek - protože Mezek byl mutant se schopnostmi, které nikdy nemohly být zcela pochopitelné pro obyčejného muže, a to ani pro příslušníka Druhé Nadace - ten je na základě dlouhodobého tréninku musel odvodit.

Protože však je zcela nemožné vyjevit společnosti založené na řeči metodu, kterou se příslušníci Druhé Nadace dorozumívali, nebudeme se nadále celou touto záležitostí zabývat. Prvního Mluvčího představíme jako normálně mluvícího a jestliže překlad není vždy zcela dokonalý, je to ten nejlepší, jaký mohl být za daných podmínek udělán.

Není pravda, že by První Mluvčí řekl „Nejprve vám musím povědět, proč tedy jste zde“ - místo toho se *jen* usmál a pozvedl prst *přesně* takto.

První Mluvčí řekl: „Studoval jste pilně vědu o duši po většinu svého života. Nasál jste do sebe vše, co vám vaši učitelé mohli dát. Je už načase, abyste se vy a několik vám podobných začali připravovat na Řečnictví.“

Neklid na druhé straně stolu.

„Ne - teď to musíte brát klidně. Doufal jste, že vás budeme kvalifikovat. Měl jste strach, že nebudeme. Ve skutečnosti obojí, strach i naděje, je slabost. Vy jste věděl, že vás budeme kvalifikovat, ale bránil jste se si to připustit, protože kdybyste to udělal, stal byste se tak sebejistým, že jste se bál, že byste byl nevhodný. To je ale nesmysl! Většinou je beznadějně hloupý ten, kdo si není vědom toho, že je moudrý. Už to je součástí vaší kvalifikace, že jste věděl, že budete kvalifikován.“

Uvolnění na druhé straně stolu.

„Tak. Nyní se cítíte lépe a vaše ostražitost zmizela. Budete se lépe koncentrovat a lépe rozumět. Pamatujte si, abyste byl skutečně výkonný, není nutné držet mysl pod dohledem, to, že se ovládáte, je pro inteligenční sondu úplně stejné jako obnažené duševno. Spíše je možné si pěstovat nevinnost, uvědomování si sebe a zároveň pocit neznalosti sebe samého, což není nic, co by se muselo schovávat. Má mysl je k vám otevřená. Af to platí pro nás pro oba.“

Pokračoval: „Není to nic snadného být Mluvčím. Především není snadné být psychohistorikem a ani ten nejlepší psychohistorik nemusí být kvalifikován na Mluvčího. Je v tom jistý rozdíl. Mluvčí nejen že musí znát matematické pozadí Seldonova plánu, ale musí pro něj a jeho cíle hořet. Musí *milovat* Plán, jako život a vzduch. Dokonce víc, musí to pro něj být živý přítel.“

Víte, co to je?“

Ruka Prvního Mluvčího se jemně vznesla nad černou nablýskanou kostkou ležící uprostřed stolu.

„Ne, nevím.“

„Už jste slyšel o Prvotním Zářiči?“ „Toto?“ Údiv.

„Očekával jste něco vznešenějšího a úctyhodnějšího? Je to přirozené. Toto vytvořili Seldonovi vrstevníci v době Říše. Už téměř čtyři sta let dokonale slouží našim potřebám, aniž

by vyžadoval nějaké opravy či úpravy. A je to štěstí, protože nikdo z Druhé Nadace na něj technicky nestačí.“ Jemně se usmál. „Ti z První Nadace jsou zřejmě schopni vytvořit jeho duplikát, ale pochopitelně se o tom nikdy nesmí dozvědět.“

Stlačil páku na své straně stolu a místnost potemněla. Ale jen na chvíli, protože dvě dlouhé stěny místnosti se začaly postupně oživovat, až prudce vzplály životem. Nejprve byly celé perlově bílé, pak se na nich

začaly objevovat tu a tam tmavé plochy a z nich se nakonec vyklubaly černým inkoustem drobně vytištěné rovnice. Některé z nich byly orámovány červenou linkou, která se vinula v černi jako klikací se potůček. i „Pojďte, chlapče a stoupněte si sem, před stěnu. Nebudete vrhat žádný stín. Světlo vyzařované Zářičem je totiž zvláštní povahy. Abych vám řekl pravdu, sám nevím, čím to je, pouze vím, že nebudete vrhat stín.“

Společně stáli ve světle. Každá ze stěn byla téměř deset metrů dlouhá a tři metry vysoká. Písmo bylo malé a zhuštěné.

„Toto není celý Plán,“ řekl První Mluvčí. „Aby se nám vešel na obě stěny, musela by být každá rovnice zmenšena na mikroskopickou velikost - a to není možné. To, co nyní vidíte, je prozatím ta nejdůležitější část Plánu. Už o tom něco víte, že?“

„Ano.“ „Poznáváte z toho něco?“

Vleklé ticho. Student ukázal prstem a jak to udělal, linka rovnice se začala posunovat po stěně dolů, dokud ta jedna řada funkcí, kterou měl na mysli - i když by se zdálo, že rychlé gesto prstu mohlo jen stěžít nějakou funkci určit - se nedostala do úrovně očí.

První Mluvčí se tiše zasmál. „Zjišťujete, že Prvotní Zářič je s vaší myslí sladěn. Možná jste od této hračky očekával větší překvapení. Co byste řekl o rovnici, kterou jste si vybral?“

„To...“ Student se zajíknul, „to je Rigelliánský integrál, který vychází z nestejnomyšlného rozdělování na planetě, což pak indikuje vznik dvou velkých ekonomických tříd, případně vznik sektoru s nestabilními emocionálními vzorci...“

„A co to značí?“

„Představuje to vrcholné pnutí, protože zde máme“ - ukázal a vzorce se opět posunuly - „konvergující řadu.“ „Dobře,“ řekl První Mluvčí. „A povězte mi, co si o tom všem myslíte. Je to dokončené umělecké dílo, že?“ „Rozhodně.“

„Špatně! Není.“ A pak ostře: „To je to první, co se musíte naučit znovu. Seldonův Plán není ani dokončený, ani správný. Je dokonalý pro ten čas, ve kterém byl stvořen. Desítky generací pečlivě studovaly tyto vzorce, pracovaly s nimi, rozkládaly je a zase skládaly dohromady. Udělaly však více než toto. Po téměř čtyři sta uplynulých let konfrontovaly předpovědi a vzorce se skutečností a z toho se učily. Zjistily toho víc, než Seldon kdy mohl vědět a kdybychom si mohli s poznatky nahromaděnými za ta staletí zopakovat Seldonovu práci, byla by udělána lépe. Je vám toto naprosto jasné?“

Student se zdál být trochu v šoku.

„Než obdržíte svoji hodnost Mluvčího,“ pokračoval První Mluvčí, „budete muset vy sám vytvořit nějaký původní dodatek k Plánu. Není to tak velké rouhačství. Každá z těch červených značek, které na stěně vidíte, je příspěvkem někoho, kdo mezi námi žil až po Seldonovi. Proč... proč...“ Podíval se nahoru. „Tam!“

Celá stěna se na něj jakoby řítila.

„Toto,“ řekl, „je moje.“ Jemná červená linka ohraničovala dvě stě čtverečních centimetrů, uvnitř kterých byly dvě dlouhé větve výpočtů. Mezi nimi byla jedna řada červeně napsaných vzorců.

„Nezdá se,“ řekl První Mluvčí, „že by toho bylo moc. Je to ta část Plánu, které jen tak nedosáhneme, pokud to půjde tak, jak až doposud. Týká se to období sjednocení, kdy je Druhá Říše, která by měla vzniknout, svírána rivalitou osobností, které ji mohou rozštěpit, jestliže boj bude vyrovnaný, nebo ji sevrou do nehybnosti, jestliže boj vyrovnaný nebude. Obě tyto možnosti jsou zde postupně zvažovány a i metoda, jak se tomu vyhnout, je zde naznačena.

Přesto je toto pouze pravděpodobné a i třetí možnost může existovat. Pravděpodobnost toho je poměrně nízká - dvacet celých šedesát čtyři procent, ale i ty varianty, které měly menší pravděpodobnost se už staly a pravděpodobnost celého Plánu je vlastně pouze čtyřicet procent. Tato třetí možnost vychází z možného kompromisu mezi dvěma, můžeme uvažovat i více osobami. Toto, jak jsem ukázal, by za prvé zmrazilo Druhou Říši v neužitečném humusu a pak by to případně znamenalo mnohem větší nebezpečí občanských válek, než kdyby k žádnému kompromisu nikdy nedošlo. Naštěstí se tomuto také dá zabránit. A to byl můj příspěvek.“

„Jestli vás smím přerušit - jak se taková změna provádí?“ „Prostřednictvím Zářiče. Ve vašem případě například

zjistíte, že vaše matematické výpočty budou přísně kontrolovány pěti různými komisemi a že se po vás bude chtít, abyste je bránil proti předem připravenému nemilosrdnému útoku. Po dvou letech to, k čemu jste dospěl, bude posuzováno znovu. Stalo se již víckrát, že zdánlivě dokonalá část práce ukázala svoje chyby až po měsících či letech. Někdy přispěvatel sám objeví trhliny. Jestliže po dvou letech projde i tím dalším zkoumáním, ne méně podrobným, než bylo to první - a je lepší, když během mezidobí mladý vědec vynesete na světlo další detaily a podpůrné důkazy, příspěvek bude přiložen k Plánu. Byl to vrchol mé kariéry a bude to i váš vrchol.

Prvotní Zářič může být nastaven na vaše vědomí a všechny úpravy a dodatky mohou být zaneseny působením vašich myšlenek. Nic nebude naznačovat, že ty úpravy a dodatky jsou vaše. Historie Plánu nezná žádné personifikace. Je to společný výtvarník nás všech. Rozumíte?“

„Ano!“ „To je tedy k tomuto.“ Velký krok směrem k Prvotnímu Záříci a stěny byly opět nepopsané, pouze ozářené obyčejným pokojovým osvětlením. „Sedněte si ke stolu a já budu ještě povídat. Psychohistorikům jako takovým stačí znát biostatistiku a neurochemickou matematiku. Někteří neznají nic jiného a mají předpoklad být pouze dobrými statistickými technikami. Ale Mluvčí musí být schopen hovořit o Plánu i bez matematiky. Jestliže ne o Plánu samotném, tedy aspoň o jeho filosofii u jeho cílech.

Takže za prvé, jaký je cíl Plánu? Řekněte mi to, prosím, vašimi slovy, nebude posuzována vaše uhlazenost vytříbenost, to vás ujišťuji.“

Byla to Studentova první šance a váhal, než skočil do napjatě očekávajícího prostoru, který se před ním otvíral. Ostýchavě řekl: „Z toho, co vím, věřím, že záměrem Plánu je vytvořit lidskou civilizaci založenou na orientaci, která by byla zcela odlišná od všeho, co tu až dosud bylo. Orientaci, která podle psychohistorických zjištění by nikdy nemohla vzniknout spontánně...“

„Dost!“ První Mluvčí byl neodbytný. „Nesmíte říci 'nikdy'. To nevystihuje skutečnost. Psychohistorie vlastně předvídá pouze pravděpodobnosti. Určitá událost může být zanedbatelně pravděpodobná, ale pravděpodobnost je vždy větší než nula.“

„Ano, Mluvčí, pokud se mohu opravit, tedy, ví se, že pravděpodobnost, že by žádaná orientace byla dosažena spontánně, je minimální.“

„To už je lepší. A jaká je tedy ta orientace?“

„Je to ta, která míří k civilizaci založené na vědě o duši. V celé známé historii lidstva měly navrch fyzikální technologie, prostřednictvím kterých člověk ovládal okolní svět. Řízení sebe samých a společnosti bylo ponecháno osudu nebo neurčitě tápajícím etickým systémům, které byly založeny na momentálních vnuknutích a emocích. Výsledkem toho bylo, že nikdy neexistovala žádná kultura, jejíž stabilita by byla větší než padesát pět procent, a to pouze jako výsledek velikého lidského utrpení.“

„A proč by orientace, o které mluvíme, nemohla vzniknout spontánně?“

„Protože většina lidských bytostí je duševně vybavena tak, že se raději bude věnovat fyzikálním vědám, ze kterých má viditelný prospěch. Pouze zanedbatelná menšina má vrozené předpoklady pro to, aby se zaplétala do spleť vědy o duši s tím, že čím déle to trvá, tím menší a méně viditelný má z toho prospěch. A navíc by takováto orientace mohla vést až ke vzniku benevolentní diktatury toho duševně nejlepšího - je to vlastně další stupeň třídění Člověka. Ta by byla nenáviděna a nemohla by se udržet bez použití násilí, které by surově potlačilo zbytek Lidstva. Takovýto vývoj se nám přičí a musíme se mu vyhnout.“

„Jaké je tedy řešení?“

„Řešením je Seldonův Plán. Budou nastoleny a udržovány takové podmínky, že za tisíc let - dnes již vlastně za šest set let, vznikne Druhá Galaktická Říše, ve které lidstvo bude připraveno na vůdčí postavení vědy o duši. Za tu samou dobu *dospěje* Druhá Nadace k tomu, že bude mít připravenou již v pořadí čtvrtou skupinu psychologů, kteří budou schopni ujmout se vedení. Nebo, jak už jsem na to často myslel, První Nadace bude obstarávat fyzikálně v jednotné politické Říši a Druhá Nadace duševno vládnoucí třídy.“

„Ach tak. Celkem uspokojivé. Myslíte, že *jakákoli* Druhá Říše, která by se v čase udaném Seldonem zformovala, může být považována za naplnění jeho Plánu?“

„Ne, to ne. V období táhnoucím se od devátého do sedmnáctého století po vzniku Plánu může vzniknout několik druhých říší, ale pouze jedna je *tou* Druhou Raší.“

„A z tohoto pohledu, proč je nezbytné, aby existence Druhé Nadace byla utajována - a to především před První Nadací?“

Student zkoušel najít skrytý význam této otázky, ale nenašel ho. Neochotně odpověděl: „Z toho důvodu, že Plán jako celek musí být před lidstvem utajen. Psychohistorické zákony mají statistickou povahu a neplatí, když jednání jednotlivců není nahodilé. Pokud by početná skupina znala klíčové body Plánu, jejich jednání by bylo řízeno touto znalostí a v pojetí psychohistorie by nebylo dále nahodilé. Jinými slovy by nadále nebyli dokonale předvídatelní. Promiňte, ale cítím, že tato odpověď není uspokojivá.“

„Je dobře, že to tak cítíte. Vaše odpověď není správná. Ukryvat se musí Druhá Nadace, ne Plán. Druhá Říše se ještě nezformovala. Máme ještě stále společnost, která odmítá vládnoucí třídu psychologů a která se bojí jejich rozvoje a bojuje proti němu. Rozumíte?“

„Ano, rozumím. Nikdy se na to nekladl důraz...“ „Nebagatelizujte. Nikdy se nekladl - ve škole, i když vy byste měl být schopen si ho sám vyvodit. Toto a ještě mnoho dalších věcí si probereme v blízké budoucnosti během vašeho učňovského období. Navštívíte mě zase za týden. Do té doby bych od vás měl rád poznatky k problémům, které před vás teď předložím. Nechci od vás žádné dokonalé, pečlivé matematické pojednání. Na to by nějaký odborník potřeboval rok a vy máte pouhý týden. Ale chci naznačení trendů a směrů...“

Zde v Plánu máte rozvětvení, týká se to doby asi tak před půl stoletím. Všechny potřebné detaily zde máte. Zaznamenáte, že cesta, po které se skutečnost ubírá, se liší od všech předpovědí, její pravděpodobnost je menší než jedno procento. Odhadnete, jak dlouho toto odchylení může trvat, než se stane nenapravitelné. Odhadnete také, kdy pravděpodobně skončí, když napraveno nebude a navrhnete nějaký rozumný způsob nápravy.“

Student naslepo trhnul prohlížečkou a kamenně koukal na to, co se mu objevilo na malé vestavěné obrazovce.

Řekl: „Proč právě tento problém? Je více než zřejmé, že má význam čistě akademický.“

„Děkuji, chlapče. Jste tak rychlý, jak jsem očekával. Tento problém není hypotetický. Téměř před půl stoletím náhle vtrhnul do galaktické historie Mezek a po deset let hýbal vesmírem. Nepředpokládali jsme ho, nepočítali jsme s ním. Vážně narušil Plán, i když ho nezničil.

Abychom ho zastavili dřív, než ho zničí, byli jsme nuceni proti němu aktivně zasáhnout. Ukázali jsme svoji existenci a co horšího, i část svých schopností. První Nadace o nás ví a my předvídáme, co udělá s ohledem k této znalosti. Sledujte tady ten problém. Zde. A zde.

Přirozeně toto neříkáme každému.“

Chvilí bylo ticho, než si v sobě Student všechno urovnal. Řekl: „Pak tedy Seldonův Plán skončil!“

„Ještě ne. Ale určitě *může*. Pravděpodobnost úspěchu byla při posledním hodnocení *ještě* dvacet jedna celých čtyři desetiny procenta.“

Trevize - člověk se schopností konat správná rozhodnutí bez dostatečných informací. Proto si jej vybrala Gaia - myslící planeta, aby rozhodl střetnutí Gaii, První Nadace - technické a Druhé Nadace - mentalické. Trevize se rozhodl ve prospěch přetvoření galaxie po vzoru Gaii na Galexiu, ale nevěděl proč. A odpověď na tuto otázku se snaží najít.

Bliss - žena z Gai

Falloma - podivná bytost, kterou Trevize sbalil na jedné z planet, kde ještě existovali(y) roboti(y), a to v roli vychovatelů. Hermafrodit s podivnou afinitou a láskou k robotům.

Daneel - robot žijící 20 000 let na Měsíci a regulující odtud osudy lidstva v jeho prospěch

Pelorat - společník Trevize

PÁTRÁNÍ KONČÍ

Trevize nevěhl svým uším. Vystřízlivěl z podivné euforie, kterou cítil před a po přistání na Měsíci. Euforie, o níž měl podezření, že ji vyvolal ten svérázný robot, který nyní stál před ním.

Trevize se nestačil dívat, a přestože měl úplně chladnou hlavu a jeho smysly nebyly otupené, tonul v údivu. Mluvil v údivu, poslouchal v údivu, téměř nevnímal, co říká nebo co bylo řečeno, jen pátral ve vzhledu toho napohled nepopíratelného člověka - v jeho chování, ve způsobu, jakým se vyjadřoval - po něčem, co by prozrazovalo robota.

Žádný div pomyslel si Trevize, že Bliss zjistila něco, co nebylo ani člověkem, ani robotem, ale co bylo „něčím novým“, jak to označil Pelorat. Ta úvaha pustila Trevizovy myšlenky jinou, mnohem poučnější drahou - ale i ta byla teď natěsnaná v zastrčeném koutku vědomí.

Bliss s Fallomou si odešly prohlédnout podzemí. Navrhla to Bliss, ale Trevizovi se zdálo, že s tím přišla, až když si vyměnila bleskový pohled s Daneelem. Když Falloma odmítla a žádala, aby mohla zůstat s bytostí, které vytrvale říkala Jemby, stačilo jedině vážné Daneelovo slovo a pozdvižený prst, aby ihned uposlechla. Trevize s Peloratem zůstali.

„Nejsou to lidé z Nadace, pánové,“ řekl robot, jako by se tím všechno vysvětlovalo. „Jedna je z Gai a druhá Intermitentní.“

Zatímco je vedl k jednoduše řešeným křeslům pod stromem, Trevize mlčel. Když je pak robot vyzval pokynem ruky, posadili se.

On sám si potom také sedl - naprosto lidským pohybem. Trevize se zeptal: „Jste opravdu robot?“

„Ano, pane,“ potvrdil Daneel.

Peloratova tvář zářila radostí. „Ve starých legendách jsou zmínky o robotovi, který se jmenoval Daneel. Byl jste pojmenován na jeho počest?“

„Já jsem ten robot,“ pravil Daneel. „To nejsou legendy.“ „Ale ne,“ bránil se Pelorat. „Kdybyste jím byl, musel byste být tisíce let starý.“

„Dvacet tisíc,“ pronesl tiše Daneel.

Pelorat rozpačitě pohlédl na Trevize, který trochu rozzlobeně poručil: „Jestli jste robot, nařizuji vám, mluve pravdu.“ „Mně nemusíte nařizovat, abych mluvil pravdu, pane. Já ji říkat musím. Teď tedy stojíte před třemi možnostmi, pane. Buď jsem člověk a lžu vám, nebo jsem robot, který byl naprogramován, aby věřil, že je dvacet tisíc let starý, a ve skutečnosti není, nebo jsem robot, který je dvacet tisíc let starý. Musíte se rozhodnout, jakou možnost přijmete.“

„To se nejspíš vyjasní v průběhu dalšího rozhovoru,“ poznamenal suše Trevize. „Když už jsme u těch záhad, je těžké uvěřit že jsme uvnitř Měsíce. Ani světlo...“ podíval se vzhůru na oblohu, neboť světlo bylo naprosto stejně měkké a rozptýlené jako sluneční paprsky, ačkoliv na obloze žádné slunce nebylo a vlastně ani obloha nebyla zřetelně vidět,

...a ani přitažlivost nevypadají věrohodně. Na povrchu tohoto světa by měla být přitažlivost menší než dvě desetiny gramu.“

„Normální gravitace na povrchu by ve skutečnosti byla šestnáct setin gramu, pane. Jenže je zvýšena stejnou silou, která dává vaší lodi zdání normální tíže, dokonce i když padá volným pádem nebo akceleruje. Gravitace poskytuje také ostatní potřebnou energii, včetně světla. I když, pokud je to výhodné, používáme solární energii. Měsíční horniny pokrývají veškerou spotřebu materiálu kromě lehkých prvků, kyslíku, uhlíku a dusíku, které na Měsíci nejsou. Ty získáváme ze zachycených prolétávajících komet. Jeden takový úlovek stačí bohatě pokrýt naše potřeby na celé století.“

„Jestli tomu rozumím, tak Země se jako zdroj surovin použít nedá.“

„Naneštěstí ne, pane. Naše pozitronové mozky jsou na radioaktivitu stejně citlivé jako lidské proteiny.“

„Používáte množné číslo a toto sídlo je velké, nádherné a dobře vybavené - alespoň při pohledu odtud. Znamená to tedy, že jsou na Měsíci ještě další roboti nebo lidé?“

„Ano, pane. Máme tady kompletní ekosystém a komplexní dutinu, kde je realizován. Všechny inteligentní bytosti jsou nicméně roboti, víceméně stejní jako já. Z nich však nikoho nevidíte. Pokud se týká sídla, používám ho jen já sám. Bylo modelováno přesně podle toho, ve kterém jsem žil před dvaceti tisíci lety.“

„A které si pamatujete do nejmenších podrobností, že?“ „Naprostě, pane. Byl jsem sestaven a chvíli jsem pobýval - jak krátký čas se to zdá dnes být - na Intermitentním světě Auroře.“

„To je ten s těmi...“ Trevize se odmlčel. „Ano, pane. Ten se psy.“

„Vy o tom víte?“ „Ano, pane.“

„Jak jste se sem dostal, když jste nejdřív žil na Auroře?“ „Přišel jsem sem na počátku osídlování Galaxie, abych zabránil vzniku radioaktivity na Zemi. Se mnou byl ještě jeden robot, jmenoval se Giskard a uměl vnímat a upravovat vědomí.“

„Jako to umí Bliss?“

„Ano, pane. Svým způsobem jsme neuspěli a Giskard přestal fungovat. Ale ještě než se vypnul, umožnil mi převzít jeho nadání, abych se mohl starat o Galaxii, a zvláště o Zemi.“

„Proč zvláště o Zemi?“

„Částečně kvůli jednomu pozemšťanovi. Jmenoval se Eliáš Baley.“

Pelorat se vzrušeně vložil do řeči: „To je ten kulturní hrdina, o němž jsem se nedávno zmínil, Golane.“

„Kulturní hrdina, pane?“

„Doktor Pelorat tím myslí,“ řekl Trevize, „že je to postava, které se připisuje mnoho činů a ve které možná splynulo více skutečných historických mužů, nebo která mohla být úplně smyšlená.“

Daneel se na chvíli zahloubal a potom docela klidně prohlásil: „Tak tomu, pánové, nebylo. Eliáš Baley byl skutečným člověkem a byl jenom jeden. Nevím, co o něm vyprávějí legendy, ale nebýt jeho, Galaxie by nemusela být osídlena. Na jeho počest jsem se snažil ze Země, když se začala zvyšovat její radioaktivita, zachránit, co se dalo. Moji kolegové roboti byli rozmístěni po celé Galaxii, aby -ovlivňovali příslušníky lidského pokolení. Pak se mi jednou podařilo připravit recyklaci půdy Země. Jindy - mnohem později - se mi podařilo začít s terraformováním jednoho světa, který obíhal okolo nedaleké hvězdy, teď se mu říká Alfa. Ani v jednom případě jsem neměl skutečný úspěch. Nikdy jsem nemohl ovlivňovat lidské vědomí v takovém rozsahu, jak bych si přál, nebol *vždy* hrozilo nebezpečí, že bych mohl poškodit mozky lidí, které jsem ovlivňoval. Byl jsem vázán - a jsem vázán do dneška - Zákony robotiky.“

„Ano?“ Nemusela to být bytost s obrovskými duševními schopnostmi Daneela, aby zachytila pochybnost v tomto slůvku.

„První zákon,“ řekl, „zní takto, pane: 'Robot nesmí způsobit újmu na zdraví člověka, anebo svou nečinností dovolit, aby k takové újmě došlo.' Druhý zákon: 'Robot musí uposlechnout rozkazů člověka - s výjimkou rozkazů, které porušují první zákon.' Třetí zákon: 'Robot musí chránit svou existenci, pokud taková obrana neporušuje první a druhý zákon.' - Přirozeně vám říkám tyto zákony v přibližné podobě jazyka. Ve skutečnosti představují složitou matematickou konfiguraci zakotvenou v pozitronových drahách našich mozků.“

„Je pro vás složité pracovat s těmito zákony?“ „Rozhodně, pane. První zákon je absolutní a téměř mi brání ve využívání mých duševních schopností. Při práci s Galaxií není pravděpodobné, že by jakýkoli postup zabránil všem škodám. Vždy bude pár nebo i mnoho lidí trpět - a robot si musí vybrat nejmenší zlo. Výběr zabere spoustu času, ale i pak nemám nikdy jistotu, neboť spletitost možností je příliš velká.“

„To chápu,“ řekl Trevize.

„V celé galaktické historii,“ pokračoval Daneel, „jsem se snažil mírnit nejhorší stránky nesvářů a pohrom, které Galaxii neustále postihovaly. Snad jsem příležitostně v určité míře i uspěl, ale jestli znáte dějiny Galaxie, pak jistě víte, že to nebylo příliš často, a když, tak velmi málo.“

„O tom něco vím,“ řekl Trevize s kyselým úsměvem. „Ještě než se Giskard vypnul, vymyslel nový robotický zákon, který byl dokonce nadřazen prvnímu. Nazvali jsme ho 'Nultý', nebol jsme nemohli přijít na jiné označení,

jež by dávalo nějaký smysl. Nultý zákon zní: 'Robot nesmí způsobit újmu lidstvu nebo dovolit svou nečinností, aby lidstvu byla újma způsobena.' Z toho přímo vyplývá, že první zákon musí být upraven následovně: 'Robot nesmí způsobit újmu na zdraví člověka nebo dovolit svou nečinností, aby k ní došlo, kromě případů, v nichž by takové jednání bylo v rozporu s nultým zákonem.' A podobné úpravy musí být provedeny i v druhém a třetím zákonu.“

Trevize se zamračil: „Jak posuzujete, jestli něco může způsobit celému lidstvu újmu, nebo ne?“

„Přesně řečeno, pane,“ řekl Daneel, „teoreticky nultý zákon řešil naše problémy. Ve skutečnosti jsme se ale nikdy nemohli rozhodnout. Člověk je konkrétní subjekt. Újma způsobená jedinci může být ohodnocena a posouzena. Lidstvo je abstraktní výraz. Jak s ním naložit?“

„To nevím,“ odpověděl Trevize.

„Počkejte,“ zamyslel se Pelorat, „můžete přece lidstvo přetvořit na jeden organismus - na Gaiu.“

„Právě to jsem se pokusil udělat, pane. Položil jsem základy k vytvoření Gai. Jestliže by se lidstvo stalo jediným organismem, představovalo by konkrétní subjekt, se kterým je možné pracovat. Ale ukázalo se, že vytvořit jeden superorganismus není tak jednoduché, jak jsem doufal. Nedalo se to provést, pokud si lidé necenili více superorganismu než své individuality, a já musel najít střední cestu a použít ji. Bylo to ještě dávno před tím, než jsem pomyslel na Zákony robotiky.“

Ach, takže Gaiané jsou roboti, přesně jak jsem je od začátku podezíral,“ chytil se Trevize za hlavu.

„V tom případě jste je podezíral neprávem, pane. Jsou to lidé, ale ve vědomí mají vštípeny obdoby Zákonů robotiky. Musí si vážit života, opravdu ho uctívat... A přestože byla tato zásada zavedena, má svůj závažný nedostatek. Neaí možné sestavit superorganismus, který by byl složen pouze z lidí, neboť je nestálý. Nelze ho stabilizovat. Musí se do něj včlenit další živočichové, potom rostliny a ještě anorganický svět. Nejmenší superorganismus, který se stává opravdu stabilním, je ucelený svět - svět dostatečně velký a komplexní, aby měl rovnovážnou ekologii. Trvá dlouho, než se taková věc ujme, a teprve v minulém století byla Gaia dokončena a připravena nastoupit cestu k přetváření v Galexiu - a přece i to bude hodně dlouho trvat. Snad ale cesta nebude tak dlouhá jako ta, kterou jsme již podstoupili, neboť teď už známe pravidla.“

„A mě potřebujete, abych za vás rozhodl. Mám pravdu, Daneele?“

„Ano, pane. Zákony robotiky mně ani Gaie nedovolují rozhodnout a riskovat, že způsobím lidstvu škodu. Před pěti stoletími, kdy se zdálo, že se nikdy nepodaří vypracovat postup, kterým bych obešel všechny těžkosti stojící v cestě budování Gai, jsem se uchýlil k náhradnímu řešení a dal podnět ke vzniku psychohistorie.“

„To mě mohlo napadnout,“ zamručel Trevize. „Víte, Daneele, začínám věřit, že jste skutečně dvacet tisíc let starý.“ „Děkuji vám, pane.“

„Počkejte chvíli, myslím, že mě něco napadlo,“ řekl Pelorat. „Vy sám jste součástí Gai, Daneele? Jak jste se dozvěděl o psech na Auroře? Přes Bliss?“

Daneel se usmál: „Určitým způsobem máte pravdu, pane. Jsem s Gaiou ve volném svazku, ale nejsem její součástí.“ Trevize povytáhl obočí: „To zní jako na Comporellonu, kde jsme se zastavili hned po odletu z Gai. Tvrdili, že nejsou součástí Spojených Mocností Nadace, ale jsou s nimi pouze ve volném svazku.“

Daneel pomalu přikývl: „Domnívám se, že to přirovnání je zcela na místě, pane. Jako přidružená část Gai se mohu seznámit se vším, s čím je seznámena Gaia - například v osobě té ženy, Bliss. Ale Gaia se nemůže seznámit s tím, co vím já,

a tím si udržuji svobodu jednání. Taková svoboda je nezbytná, dokud nebude vybudovaná Galexie.“ Trevize se na chvíli pevně zadíval na robota a potom řekl: „A používal jste vědomosti získané od Bliss, abyste mohl zasahovat do události na naší cestě a upravovat si je podle toho, jak se vám hodí?“ Daneelův povzdech byl překvapivě lidský: „Tak daleko jsem zajít nemohl, pane. Zákony robotiky mě vždy omezovaly. - Přesto jsem ale odlehčil břemeno, které leželo na Blissině vědomí, a převzal jsem malou část zvýšené zodpovědnosti, takže se mohla vypořádat s vlky na Auroře a s tím Intermitentním na Solarii rychleji a s menším ohrožením pro sebe. Navíc jsem za pomoci Bliss ovlivnil tu ženu na Comporellonu a tu na Nové Zemi, aby se na vás dívaly“ s větším zalíbením, a umožnil vám tak pokračovat v cestě.“ Trevize se smutně usmál: „Měl jsem si domyslet, že to I nebylo kouzlem mé osobnosti.“ Daneel nepřijal ta slova žalostného sebepodceňování. „Naopak, pane,“ řekl, „z větší části to bylo kouzlem vaší osobnosti. Těm ženám jste se li'bil hned od prvního setkání. Já jsem pouze zesílil již přítomný pocit - to je tak všechno, co jsem mohl při všech omezeních Zákony robotiky bezpečně udělat. Kvůli těm omezením, a také jiným důvodům, bylo pro mě velice obtížné vás sem přivést a mohl jsem to udělat pouze nepřímou. Několikrát jsem se ocitl ve velkém nebezpečí že vás ztratím.“ „A teď mě tady máte,“ řekl Trevize. „Co ode mě vlastně chcete? Abych potvrdil své rozhodnutí ve prospěch Galexie?“ Na Daneelově tváři, která byla jinak naprosto neměnná, se objevil zoufalý výraz. „Ne, pane. Pouhé rozhodnutí již nestačí. Přivedl jsem vás sem, jak nejlépe jsem mohl ve svém současném stavu, kvůli něčemu mnohem naléhavějšímu. Já umírám.“

Snad to způsobila věčnost, s jakou Daneel promluvil, nebo snad smrt po dvaceti tisících letech života nepřipadá nijak tragická tomu, kdo má vyměřeno žít jen méně než polovinu procenta z té doby, ale v každém případě Trevize nepocítil žádnou lítost.

„Umíráte? Může stroj umírat?“

„Může přestat existovat, pane. Pojmenujte to, jak chcete. Jsem starý. Žádná z živoucích bytostí - ani organická, ani robotická -, která byla v Galaxii, když jsem byl poprvé obdařen vědomím, už nežije. Já jsem tu stále. Ale i mně se nedostává kontinuity.“

„V jakém ohledu?“

„Ani jedna z fyzických částí mého těla se nevyhnula náhradě, a to dokonce několikrát. Vždyť i můj pozitronový mozek byl při pěti různých příležitostech nahrazen. Pokaždé byl obsah mého dřívějšího mozku do posledního pozitronu přenesen do mozku novějšího. Pokaždé měl můj nový mozek větší kapacitu a byl složitější než ten předcházející. Tím jsem získával více místa pro paměť, pro rychlejší rozhodování a jednání. Ale ...“

„Ale?“

„Čím je mozek vyvinu vyvinutější a složitější, tím je nestálější a tím rychleji se rozkládá. Můj současný mozek je stotisíckrát citlivější než můj první a jeho kapacita je desetmilionkrát větší, ale zatímco můj první mozek vydržel více než deset tisíc let, ten současný není starší než šest set let, a přitom se už na něm neklamně projevuje stárnutí. Mozek je zaplněn naprosto přesným záznamem dvaceti tisíc let a přesným vyvolávacím mechanismem paměti. Velice rychle se snižuje schopnost rychle se rozhodnout a ještě rychleji se snižuje schopnost zkoumat a ovlivňovat vědomí na hyperprostorové vzdálenosti. Nemohu ani vyvinout šestý mozek. Další miniaturizace naráží na pevnou hráz určitých zásad a další zvýšení složitosti mozku nepřinese nic jiného než okamžitý pád.“

Pelorat vypadal zoufale. „Ale, Daneele, cožpak vás Gaia nemůže udržovat v chodu - teď, když Trevize posoudil a vybral Galaxii...“

„Rozklad pokračoval jednoduše příliš dlouho, pane,“ řekl Daneel; jako vždy nedával najevo žádné emoce. „Musel jsem počkat, až bude Gaia dokončena, přestože tím vznikly těžkosti, které se daly očekávat. Když jsem našel člověka - pana Trevize -, který byl schopen udělat klíčové rozhodnutí, bylo již pozdě. Nemyslete si ale, že jsem nepodnikl žádné kroky k prodloužení svého života. Krok za krokem jsem omezoval svou činnost, abych tím uchoval, co jsem mohl, pro výjimečné situace. A když jsem se už nemohl spoléhat na aktivní opatření pro zachování odtrženosti systému Země a Měsíce, přijal jsem pasivní. V období několika let jsem jednoho po druhém povolal domů všechny humanoidní roboty, kteří se mnou pracovali. Jejich posledním úkolem bylo odstranit veškeré zprávy o Zemi v planetárních archívech. Bez mé práce a bez činnosti mých kolegů by nemohla mít Gaia základní potřebné nástroje ke včasnému vybudování Galaxie.“

„A vy jste všechno tohle věděl,“ podivil se Trevize, „když jsem udělal své rozhodnutí?“

Mnohem dříve, pane,“ řekl Daneel. „Gaia ovšem nevěděla nic.“

„Ale potom,“ vybuchl Trevize rozzlobeně, „jaký smysl měla celá ta maškaráda? K čemu to bylo dobré? Od svého rozhodnutí jsem prošmejdil celou Galaxii, hledal Zemi a to, co jsem považoval za její tajemství - netuše, že to tajemství jste VY -, abych mohl své rozhodnutí potvrdit. Tak jsem ho tedy potvrdil. Teď vím, že je Galaxie naprosto nezbytná ... A jak se zdá, bylo to všechno k ničemu. Proč jste Galaxii a mě nenechal svému osudu?“

Daneel pravil: „Protože, pane, hledám řešení a ve všem jsem pokračoval s nadějí, že snad nějaké najdu. Není už možné, abych si provedl výměnu pozitronového mozku, ale mohl bych ho propojit s lidským mozkem. Takovým mozkem, který není ovlivňován Zákony robotiky a který by nejen zvýšil mou stávající mozkovou kapacitu, ale zároveň mi přidal i celou novou oblast schopností. Proto jsem vás sem přivedl.“

Trevize se zhrozil: „Chcete naznačit, že se chystáte propojit lidský mozek do vašeho? Má ztratit lidský mozek svou individualitu, abyste mohl vytvořit dvojmozkovou Gaiu?“

„Ano, pane. Nestanu se tak nesmrtelným, ale mohlo by mi to umožnit prodloužit si život natolik, aby se mi podařilo vybudovat Galaxii.“

„A to jste sem kvůli tomu přivedl MĚ? Chcete mou nezávislost na Zákonech robotiky a mou schopnost úsudku včlenit do sebe za cenu ztráty mé individuality? - Nikdy!“

„Před okamžikem jste potvrdil, že je Galaxie nezbytná pro prospěch lidské...“

„I tak. Trvalo by velice dlouho ji vybudovat a já bych ve svém životě zůstal rád individualitou. Na druhou stranu, kdyby se Galaxii podařilo vybudovat rychle, ztratila by svou individualitu ona, tedy moje vlastní odindividualizování by bylo částí ztráty nepředstavitelně většího rozsahu. Ovšem nikdy bych se nesmířil se ztrátou své vlastní individuality, dokud si zbytek Galaxie udrží tu svou.“

„To jsem předpokládal. Stejně by bylo nesnadné propojit váš mozek s mým a bude výhodnější, když si ponecháte svou schopnost nezávislého úsudku.“

„Kdy jste si to rozmyslel? Říkal jste, že jste mě sem přivedl kvůli tomu propojování.“

„Ano. A musel jsem na to vyčerpat mnoho ze své ztenčující se síly. Když jsem říkal: 'Proto jsem vás sem přivedl, pamatujte, prosím, že slovo 'vás' v galaxštině vyjadřuje jednotné i množné číslo -, myslel jsem tím vás všechny.“

Pelorat ve svém křesle znehybněl. „Opravdu? Povězte mi tedy, Daneele, to by propojený lidský mozek mohl využívat veškerou vaši paměť... Celých těch dvacet tisíc let až do hloubi legendárních dob?“

„Jistě, pane.“

Pelorat se dlouze nadechl: „To by završilo můj celoživotní výzkum, a to je něco, pro co bych se milerád vzdal své individuality. Prosím, prokažte mi tu čest sdílet váš mozek.“

Trevize se mírně zeptal: „A co Bliss? Co s ní?“

Pelorat váhal jenom chvíli: „Bliss to pochopí,“ řekl. „Stejně jí po čase bude lépe beze mě.“

Daneel zakroutil hlavou: „Vaše nabídka, doktore Pelorate, je velmi laskavá, ale nemohu ji přijmout. Váš mozek je starý.

V nejlepším případě přežije dvacet třicet let, i když bude propojený s mým. Já potřebuji něco jiného. - Podívejte!“ Pokynul paží a řekl: „Přivolal jsem ji nazpět.“

Vracela se Bliss, s úsměvem na tváři se k nim blížila svým charakteristickým houpavým krokem.

Pelorat se křečovitě napřimil. „Bliss! To ne!“

„Nebojte se, doktore Pelorate,“ uklidnil ho Daneel. „Nemohu použít Bliss. To by mě propojilo s Gaiou, a jak jsem již vysvětlil, já musím zůstat na Gaie nezávislý.“

„V tom případě,“ zamyslel se Pelorat, „kdo ...“

A Trevize, který se díval na stíhlou postavu běžící za Bliss, v tu chvíli pochopil: „Ten robot chtěl celou tu dobu, abychom sem vzali Fallomu, Janove.“

Bliss se vrátila rozesmátá a viditelně v dobrém rozmaru. „Nemohli jsme se dostat za hranice sídla,“ řekla, „ale všechno mi to velice připomíná Solarii. Falloma je samozřejmě přesvědčená, že jsme na Solarii. Ptala jsem se, jestli jí nepřipadá, že Daneel vypadá jinak než Jemby – vždyť Jemby měl kovový povrch. A Falloma povídá: 'Ne tak docela.' Nevím, co tím myslela.“

Podívala se na Fallomu hrající nedaleko na flétnu vážně se tvářícímu Daneelovi, který v rytmu pokyvoval hlavou. Donesl se k nim tenký, jasný a krásný hlas flétny.

„Věděli jste, že si s sebou bere flétnu, když jsme odcházeli z lodě?“ zeptala se Bliss. „Mám dojem, že ji od Daneela nedostaneme pěkně dlouho.“

Jejf poznámka narazila na tíživé ticho a Bliss náhle znepokojeně pohlédla na oba muže. „Co se stalo?“

Trevize lehce kývl na Pelorata. Zdálo se, že ten posunek znamená - „je to na tobě“.

Pelorat si odkašlal a řekl: „Vlastně, Bliss, myslím, že Falloma zůstane s Daneelem natrvalo.“

„Opravdu?“ Bliss se zamračila a chystala se vykročit k Daneelovi, ale Pelorat ji chytil za ruku. „Bliss, miláčku, to nemůžeš. Je mnohem mocnější než celá Gaia, a jestli má vzniknout Galexie, Falloma s ním musí zůstat. Já ti to vysvětlím - a ty, Golane, mě prosím tě oprav, jestli jsem něco špatně pochopil.“

Bliss poslouchala vysvětlování a její obličej postupně dostával zoufalý výraz.

Trevize se pokusil o chladnou logiku: „Víš, jak to je, Bliss. To dítě je Intermitentní a Daneel byl sestrojen a vyroben Intermitentními. Dítě bylo vychováno robotem a neznalo nic než državu, stejně prázdnou, jako je tahle. Je schopna usměrňovat energii, kterou Daneel potřebuje, a ona bude žít tři nebo čtyři staletí. To by mohla být doba, která je potřebná pro vystavění Galexie.“

Bliss řekla se zardělými tvářemi a vlhkýma očima: „Věřím, že ten robot vedl naši cestu k Zemi tak, abychom se stavili na Solarii a vzali pro něj to dítě.“

Trevize pokrčil rameny. „Snad jen využil přiřežitosti. Nemyslím, že by jeho vliv byl dostatečně velký, aby nás mohl vodit přes hyperprostor jako nějaké loutky.“

„Ne. Má takovou moc. Postaral se, abych cítila k dítěti silné pouto a raději ho vzala s sebou, než ho nechala zabít. Abych ho před tebou chránila, když jsi k němu neměl žádné sympatie a byl z něj jen a jen rozmrzelý.“

„Myslím, že Daneel v tobě možná jen trochu posílil vaši gaiskou etiku,“ řekl Trevize. „Pojď, Bliss, tím nic nezískáš. Předpokládejme, že bys mohla odvézt Fallomu. Kam bys ji vzala, aby byla stejně šťastná, jako je tady? Letěla bys s ní na Solarii, kde by ji bez lítosti zabili? Nebo na nějaký lidnatý svět, kde by se trápila a nakonec zemřela? Na Gaiu, kde by se utápěla ve stesku po Jembym, na nekonečnou cestu po Galaxii, kde by považovala každý svět, na kterém bychom se stavili, za Solarii? A našla bys pro Daneela náhradu, aby mohl dokončit výstavbu Galexie?“

Bliss byla zamlklá.

Pelorat k ní trochu ostýchavě natáhl ruku: „Bliss,“ řekl, „dobrovolně jsem se nabídl, že propojím svůj mozek s Daneelovým. Nepřijal to, prý jsem starý. Přál bych si, aby to přijal, kdyby ti to mělo vrátit Fallomu.“

Bliss vzala jeho napřaženou ruku a políbila ji. „Děkuji ti, Pele, ale je to příliš vysoká cena, dokonce i za Falomu.“ Zhluboka se nadechla a pokusila se usmát. „Snad až se dostaneme

zpátky na Gaiu, najde se v globálním organismu místo, abych mohla mít své dítě - a já vložím Fallomu do slabik jeho jména.“

Jako by Daneel věděl, že se všechno urovnalo, přicházel k nim s Fallomou, která bujaře poskakovala po jeho boku. Dívka se rozeběhla a dorazila první. Oslovila Bliss: „Děkuji ti, Bliss, že jsi mě vzala domů k Jembymu a že ses o mě starala, když jsme byli na lodi. Budu na tebe vždycky vzpomínat.“ Potom se vrhla do Blissiny náruče a obě se pevně objaly.

„Doufám, že budeš vždycky šťastná,“ vzlykla Bliss. „Budou na tebe také vzpomínat, Fallomo,“ a neochotně ji pustila. Falloma se obrátila na Pelorata a řekla: „Tobě také děkuji, Pele, žes mě nechal číst si ve svých filmových knihách.“ Potom, beze slov a s náznakem zaváhání, podala svou útlou dívčí ruku Trevizovi. Na okamžik ji sevřel a rychle zase pustil.

„Hodně štěstí, Fallomo,“ zabručel.

Daneel řekl: „Děkuji vám všem, dámo a pánové, za to, co jste každý z vás svým dílem práce vykonali. Nyní můžete odejít, neboť vaše pátrání je u konce. Také moje práce bude velice brzo a teď i úspěšně završena.“

Bliss se ale ozvala: „Počkejte, ještě jsme tak docela neskončili. Dosud nevíme, jestli je podle Trevizova názoru stále pro budoucnost lidstva nejlepší Galexie, jakožto protiklad k nějaké ohromné konglomeraci Izolovaných.“

„Trevize to již před chvílí vyjasnil, madam. Rozhodl se pro Galexii,“ řekl Daneel.

Bliss stiskla rty: „Raději bych to slyšela od něho. - Jak to tedy je, Trevizi?“

Trevize tiše odpověděl: „Jak bys to chtěla ty, Bliss? Rozhodnu-li se proti Galexii, můžeš získat nazpět Fallomu.“ „Jsem Gaia. Musím znát tvoje rozhodnutí a jeho odůvodnění - pro samotnou pravdu a nic víc,“ prohlásila Bliss. „Řekněte jí to, pane. Vaše vědomí, jak Gaia ví, nebylo ovlivněno,“ vybídl Trevize Daneel.

A ten řekl: „Rozhodl jsem se pro Galexii. V tomhle bodě mám už docela jasno.“

Bliss znehybněla na dobu, za kterou by se dalo v klidu napočítat do padesáti, jako by čekala, až ta zpráva dorazí ke všem částem Gai, a potom se zeptala: „Proč?“

Trevize se dal do vysvětlování: „Poslouchej. Od samého začátku jsem věděl, že pro lidstvo jsou možné dvě varianty budoucnosti - Galexie, nebo Druhá Říše podle Seldonova Plánu. A zdálo se mi, že se tyto dvě možnosti navzájem vylučují. Nemohli bychom mít Galexií, pokud by nebyla v Seldonově Plánu z nějakého důvodu základní chyba.

Naneštěstí jsem neznal ze Seldonova Plánu nic jiného než dva základní axiomy, o které se opírá. Za prvé: Aby se mohlo lidstvo statisticky považovat za skupinu individualit, které se mezi sebou vzájemně náhodně ovlivňují, musí v ní být zahrnuto ohromné množství lidí. A za druhé: Lidstvo nesmí znát výsledky psychohistorických závěrů, dokud jich nebylo dosaženo.

Cítil jsem, neboť jsem se již rozhodl pro Galexii, podvědomě chyby v Seldonově Plánu; a tyto chyby mohly být jedině v základních větách, jelikož jenom ty jsem znal. Bylo to jediné, co jsem o Plánu věděl. A přece jsem neviděl na základních větách nic zvláštního. Potom jsem se snažil najít Zemi. Cítil jsem, že nemohla být tak důkladně schována bez účelu. Musel jsem zjistit, co v tom vězí.

Neměl jsem žádný podstatný důvod předpokládat, že když najdu Zemi, najdu i řešení, ale byl jsem zoufalý a nedokázal jsem přijít na nic jiného, co bych měl dělat. A snad mě také poháněla Daneelova touha po solarijském dítěti.

V každém případě jsme nakonec přiletěli k Zemi a potom k Měsíci, ty jsi, Bliss, ucítila Daneelovo vědomí, které ti, samozřejmě úmyslně, ukázal. Podle tvých slov to nebylo vědomí člověka ani robota. Když jsem se nad tím později zamyslel, dávalo to smysl, protože Daneelův mozek je daleko vyspělejší než jakýkoli jiný, který kdy byl vyroben, a proto jsi Daneela nemohla vnímat jako pouhého robota. A stejně tak jsi ho nemohla vnímat jako člověka. Podle Pelorata to bylo 'něco nového', a tímhle termínem uvedl i ve mně do pohybu 'něco nového'. Novou myšlenku.

Před dávnou dobou vypracoval Daneel se svými spolupracovníky nultý zákon robotiky, který byl mnohem důležitější než ostatní tři, a já najednou pochopil třetí základní axiom psychohistorie, který byl mnohem důležitější než ostatní dva; třetí axiom je totiž zdánlivě natolik samozřejmý, že se ho nikdo ani neobtěžoval vyslovit.

Vyjadřuje toto: První dva axiomy se zabývají lidmi a jsou založeny na nevysloveném předpokladu, že lidé jsou jedinými inteligentními tvory v Galaxii, a tím i jedinými organismy, jejichž činnost je rozhodující pro vývoj společností a historie. To nikdy nevyslovené pravidlo počítá s tím, že v Galaxii je jediný inteligentní živočišný druh, kterým je Homo sapiens. Jestliže se objeví 'něco nového', jestliže se objeví další inteligentní tvorové, kteří se budou svými přirozenými vlastnostmi významně odlišovat, potom jejich chování nebude přesně definováno matematickými postupy psychohistorie a Seldonův Plán nebude mít žádnou platnost. Chápete to?“

Trevize téměř roztrásla upřímná touha dokonale vysvětlit svou myšlenku. „Chápete to?“ zeptal se znovu.

Pelorat kývl: „Ano. Ale, staříku, já sice nechci malovat čerta na zeď...“

„Ale? Pokračuj.“

„Lidé jsou přece jediné inteligentní bytosti v Galaxii.“ „A co roboti?“ namítla Bliss. „A Gaia?“

Pelorat se na chvíli zamyslel a potom váhavě řekl: „Od vymizení Intermitentních nehráli roboti v lidské historii žádnou významnou úlohu. Lidi vytvořili roboty a roboti vytvořili Gaiu - až dosud se musí jak roboti, tak i Gaia řídit Zákony robotiky a nezbyvá jim nic jiného než se podvolit lidské vůli. Přes dvacet tisíc let Daneelova úsilí a dlouhý vývoj Gai by stačilo jedno jediné slůvko od člověka, Golana Trevize, zastavit všechno snažení a vývoj. Z toho tedy vyplývá, že lidé jsou jediným důležitým inteligentním druhem v Galaxii a psychohistorie zůstává v platnosti.“

„Jediná forma inteligence v Galaxii,“ opakoval pomalu Trevize. „Souhlasím. Jenže my tak dlouze a tak často hovoříme o Galaxii, že nám vůbec nedochází, že to není všechno. Galaxie není vesmír. V něm jsou další galaxie.“

Pelorat a Bliss sebou znepokojeně trhli. Daneel naslouchal s vlídnou vážností a pomalu hladil Fallomu po vlasech. „Poslouchejte ještě,“ navázal Trevize. „Hned na okraji Galaxie jsou Magellanova oblaka, dvě galaxie, do kterých ještě nikdy nepronikla žádná lidská loď. Za nimi jsou další galaxie a od nich není daleko k Andromedě souhvězdí galaxie ještě větší, než je ta naše. Za ní jsou miliardy dalších galaxií.“

V naší Galaxii se vyvinul pouze jeden tvor dostatečně inteligentní na to, aby mohl rozvinutou technickou společností; ale co my víme o ostatních galaxiích? Vaše může být výjimečná. V některých dalších – dokonce snad ve všech - může být mnoho soupeřících inteligentních, které spolu bojují. Každý z nich může pro nás být ~. Snad je nejvíce zaměstnává jejich vzájemný boj, ale co když v některých galaxiích získá jeden druh nadvládu nad ostatními a potom bude mít čas, aby uvažoval o možnosti kout do dalších galaxií?

V hyperprostoru je Galaxie pouhým bodem a stejně je tomu i s celým vesmírem. Ještě jsme nenavštívili žádnou jinou galaxii, a pokud víme, žádný inteligentní tvor z jiné galaxie ještě nenavštívil nás. Ale to může jednoho dne skončit! A jestliže přijdou útočníci, najdou způsob, jak postavit lidi proti sobě. My jsme mohli bojovat jenom se sebou a jsme navyklí na takové bratrovražedné srážky. Útočník, který nás přistihne rozdělené, nás všechny ovládne nebo zničí. Pro nás je jedinou opravdovou obranou vybudování Galaxie, která se nebude moci rozdělit a která bude schopna postavit se útočníkům s plnou silou.“

Bliss se zavrtěla: „To zní strašidelně. Budeme mít na vybudování Galaxie čas?“

Trevize pohlédl vzhůru, jako by chtěl proniknout pohledem silnou vrstvou měsíční horniny, která ho oddělovala od povrchu a vesmíru, jako by se snažil dohlédnout k těm velmi vzdáleným galaxiím a pomalu se vydával skrz nepředstavitelnou dálavu vesmíru.

Po chvíli pomalu řekl: „Pokud víme - po celou historii lidstva nás neovlivňovala žádná jiná inteligentní stvoření. Je potřeba, aby to vydrželo ještě pár století, snad ne víc než jednu desetitisícinu doby, po kterou již naše civilizace existuje, a budeme v bezpečí. Koneckonců,“ a Trevize pocítil náhlé ostré píchnutí obav, které se přinutil přehlédnout, „zatím se alespoň nezdá, že bychom měli nepřátele tady, mezi sebou.“

Kdyby v tu chvíli sklonil svůj zrak, setkal by se se zamyšlenými očima Fallomy - hermafrodita, tvora usměřujícího energii a zcela odlišného -, které se na něj nevyzpytatelně dívaly.